

Jüri Kolk

Vita obscura

Mul on tulnud ette hetki, mil tahaksin olla fotograaf. Tähendab, ma ei pea silmas sellist tahtmist, mille lahendaks nõuande „aga osta kaamera ja kuku pildistama“ järgimine. See konstruktsioon, see nurk, see kaader, mida ma tahaksin tabada, tegelikkusest esile tõsta, mida olen võimeline ette kujutama (kas fotograaf üldse saab ette kujutada? teatav koolkond kindlasti saab, aga siis peab vist mõnikord ka lavastama; võib-olla oleks ma selline, kes tahaks tabada hetke; sellist hetke, mida ta endale juba ette kujutab; hm, millal lõpeb kujutlemine ja algab lavastamine, kas tabatud hetked ei ole suures osas massi või kannatlikkusega löömine – pildistad enam-vähem õiges suunas sihtides, kuni pihku jääb ka üks hea hetk –, kas?; need on kohutavalt lihtsameelsed küsimused ja ma ei kavatsengi neile vastust otsima hakata, see oleks liiga pikk protsess, vastuste otsimine viiks keeruliste küsimusteni; küsimusteni, millistega inimesed mitmekümne päeva kaupa regulaarselt, möödapääsmatult kõrbes maadlevad, ma hakkaks kahtlema, kas olen ikka valinud õige tee, kas ma oleks üldse pidanud õppima fotograafiks), ühesõnaga, see kaader, mida olen võimeline ette kujutama, mida tahaksin kätte saada: selle kätte saamiseks – nii palju ma mõistan – peaksin aastaid õppima ja harjutama. Maalikunstnikuna oleks selles mõttes lihtsam, et ma ei peaks jäädvustama päris inimest. Isegi kui ma seda teeks – mälu või foto põhjal – oleks tulemus käinud läbi minu filtri suuremal määral ja kujutatud ei pea iialgi tunnistama emotsiooni, mis temast kujutisel õhkub. Üks müür oleks vahelt ära, ma ei peaks konkreetset inimest nii lähedalt, nii isiklikult kõnetama, või, samas, äkki ikkagi peaks. Ehk just kunstnikuna kõnetaks ma inimest – talle midagi omistades, temast õrnalt ja halastamatult välja sikutades saladuseks mõeldut – veel lähemalt. Ma ei tea. Ja tehnilise meisterlikkuseni ma enam oma elu jooksul ei jõuaks, isegi kui osutuksin andekaks, isegi kui jaksaksin selle nimel vaeva näha. Ühesõnaga, jääb ära. Samas tean, et fotograafi või maalikunstnikuna tahaksin teha üht asja, ideid on muidugi rohkem, aga see võtaks mõned aastad, selle võiks ära teha. Nimelt otsiksin kõikjalt meelsasti inimesi, kes on läinud suitsupausile. Nad kükitavad kuskil tagauksel, mingis sisehoovis, nende pea kohal ei veikle firma logo, nad kõõluvad

kõrvaltänaval, suur rahvas läheneb samale majale teisest küljest, läheneb nende tööle teisest küljest, seal nad siis kükitavad, vaikivad, vaatavad enda ette tühja pilguga nagu luuletust lugevad näitlejad, miski on nendega juhtunud, nad ei mõtle sellele, nad ei saa sellest aru, või on nad sellest aru saanud ebameeldivalt ammu, aga miski pole selle mõistmise valguses muutunud, ei kavatsegi muutuda. Näen selles kükitamises mingit otsatut kurbust, lohutat nukrust, mingit versiooni igavikust. Võimalik, et viga on minus – kujutlen midagi, mida tegelikult ei ole, määrin neile pähe tunde; diagnoosin emotsiooni, mida nad tõesti ei põe. Inimesed lihtsalt puhkavad hetkeks ja mis sa seal ikka naerata või õitsed: on üks hetk endale, ehk isegi mitte seda, on üks tulpinud hetk, tundetu pea valgustumise piirini. Samas, sedagi valgustumise piirile lähenevat tuimust võiks kujutada, vähemalt võimalusena. Tahaks kujutada, tahaks pildistada inimesi tagauksel vargsi (või ka varjamatult) suitsu kiskumas.

Supp

Vananimene muutub kuidagi ökonoomsemaks. Kui ei taha just paksuks minna või kuskil maanteel meeletult kaloreid kulutada, siis võib süüa üpris vähe ja ennast ometi päris hästi tunda. Tõesõna, oma praeguse toiduratsiooniga koolnuks ma kahekümnenda eluaasta kandis (ammugi siis hilisteismelisena) kiiresti ja kurvalt. Jäänuks kängu. Nüüd pole häda midagi. Tegelikult: isegi hea on. Täispuginuna lõpeb energia rutem. Läksin kolleegidega lõunale. Tellisin viimasena. „Üks guljašš, palun,“ esitasin oma soovi.

„Guljašš,“ proua kummardus mulle lähemale, veendus paremale ja vasakule vaadates, et meid keegi ei kuule, pidas kõneka pausi ja jätkas: „on supp.“

„Ah supp,“ püüdsin mina aktiivse kuulamise saladusi enda kasuks tööle panna.

„Supp!“ kinnitas proua ennast veidi vöbistades.

„Uskumatu,“ pobisesin ma löödult. „Ah, et guljašš on supp.“ Püüdsin siiski näida vaprana. Mehena, kes oskab saatuselööke vastu võtta.

„Supp!“ kinnitas proua toonil, millel nimetatakse asju, mida ei tohi nimetada. „Päris kindlasti supp!“ Tema viimases kinnituses oli midagi pöördumatut. Vältimatut, nagu sinu poole sööstvas rongis.

„Kas teate,“ pidasin ma kohaseks lahendada olukord vana tarkusesõna abil. „Kui supist leem ära juua, siis on see puder!“

Proua vaatas mind halvakspanevalt. Oletan, et veidi aega pidas ta endamisi aru: kas see tükikas tõesti ei mõistnud? Kas on võimalik ennast veel selgemini väljendada? Siis jõudis ta ilmselt otsusele, et kogu maailma päästa pole võimalik. Rohkem sõnagi lausumata, silmsidetki vältides, võttis ta minult raha vastu. Supi tõi lauda tema kolleeg. Ehk oli neil selline tööjaotus, ma ei tea.

Muusika

Vältige, vaesed põrgulised, seda hetke, mil teid hakkab kummitama klassikaline muusika. Noh, mingid sümfooniad või midagi taolist, igal juhul suure orkestri poolt esitatavad palad. Kui mõne poplaulu saab lihtsalt vokaalile taandada või siis äärmisel juhul kuulata seal taga ka kitarre ja trumme, siis neljakümne, või palju neid seal on, ma ei viitsi rehkendada, muusiku ühte ja lahkukippuvat ponnistust esile manada on üpriski piinav. Piinav, ent möödapääsmatult kohustuslik. Püüad küll aeg-ajalt sellest üle karjuda, püüad meeleheitlikult lauldes tõusulainet tagasi tõugata: „Kui ootad kirja, jää terveks Maria! Meid lahku viia võib igavene öö!“, aga tolku pole midagi, tšellistid juba ei halasta, sumistavad sellest oma poognatega läbi, nagu lendaks tõsiselt pahased vapsikud läbi Suure Hiina Müüri, tellisepuru pritsiks laiali, vähemalt ületaks helibarjääri. Tekitatud august volksatavad läbi kõik flöödid ja timpanid, oboed ja fagotid, nende loodud baaslaagris võtavad võimust viiulid, need tõmbavad nii kõvasti, et Maria kaotab igasuguse lootuse, ei mingit kirja, ei mingit kirja, ainult unustus ja kogu pead täitev muusika. Imeline ja paratamatu muusika.